

שע"י המכון התורני ירושלים

קרח - תשפ"ג | גליון 28 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

ג. מספרת להם מה ארע לקרח ועדתו, הם ראוי באופן מוחשי כיצד מדת הדין פועלת ומענישה את כל מי שמתערב במחלוקת. הם קבלו 'שיעור ומוסר' עצום בגנות המחלוקת, ומיד ברחו משם כל עוד נשמתם בם. הם לא רצו כל שייכות למחלוקת - "כי אָמְרוּ פֶּן תִּבְלַעְנוּ הָאֶרֶץ" (שם).

מה היינו מצפים מהם כשיראו למחרת את משה רבנו? הדעת נותנת שכולם יבואו אליו ויבקשו ממנו סליחה ומחילה על שלא התנגדו בנחרצות לקרח ועדתו, הרי הם ראו עד כמה קשה היא המחלוקת ועד כמה חמור עונשה.

ומה קרה בפועל? "וַיִּלְנוּ כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרַת עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲתֶם הֵמָּתֶם אֶת עַם ה'?" (י, 1). במקום לבקש את סליחתו של משה הם עוד באים ומעיזים להתלונן עליו ולהטיח בו שהוא אחראי למותם של בעלי המחלוקת, ועוד הם מכנים את בעלי המחלוקת הללו 'עם ה'!

איך יתכן כדבר הזה, הרי גם אתמול קבלתם שיעור מוסר נורא בגנות המחלוקת, ראיתם את ענשם הקשה של בעלי המחלוקת, ובין לילה אתם מכנים אותם 'עם ה'?"

אומר רבי אליהו דושינצר זצ"ל, צאו וראו עד כמה רב ועצום כח ההשפעה הרעה של המחלוקת. הם ראו נסים ונפלאות שהמחישו להם את עונשם של בעלי המחלוקת, האדמה פצתה את פיה וסיפרה להם כיצד הם מתיסרים בגיהנם, הם ראו שלא נשאר זכר מכל בעלי המחלוקת ומרכושם, הכל נבלע באדמה. אבל כשיש מחלוקת אי אפשר שלא להיות מושפע ממנה לרעה. היא מוטבעת בנשמתו של כל מי שנמצא בסביבה. גם לאחר שראו עד כמה קשה היא המחלוקת, אָדִי הרעל של המחלוקת עדיין משפיעים עליהם, הם מוחקים ממוחם ומליבם את כל מה שראו אתמול ושוב הם נמשכים אחר המחלוקת, עד שהם מסוגלים לקרא לבעלי המחלוקת 'עם ה'."

זהו לימוד נורא עד כמה יש להתרחק מן המחלוקת, כי כל מי ששישה בסביבתה - יושפע ממנה והיא תפגע בו לרעה. (מתוך ספר "שש באמרתך")

השפעתה הרעה של המחלוקת

"וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצָתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם" (במדבר טז, ל).

קרח ועדתו, מאתיים וחמשים ראשי סנהדראות, לבו את אש המחלוקת והמרידו את ישראל כנגד משה רבנו איש האלקים.

אמר להם משה רבנו, איך תדעו שאיני פועל מדעת עצמי, אלא מכחה של שליחות אלקית! זה יהיה לכם לאות ולסימן: אם בעלי המחלוקת ימותו במיתה רגילה, הרי זה סימן שלא ה' שלחני. אבל - "ואם בריאה יבראה ה' ופצתה האדמה את פיה ובעלה אתם" - זהו אות וסימן שהם פגעו בקב"ה אשר אני פועל מכח ציוויו.

מהי אותה בריאה חדשה שיברא ה'? אומר ה"תוספות יום טוב" במסכת אבות (ה, 1): זהו "פי הארץ", אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות.

מהו "פי הארץ"?

היו שם ניסים גלויים, נס בתוך נס. האדמה הורידה אליה את כל עדת קרח, קלטה אל תוכה כל אחד מהם ומשכה אותו אל האדמה מן המקום שבו הוא נמצא. לא רק עדת קרח נבלעו באדמה, אלא גם בתיים וכל רכושם. לא כל רכושם נמצא במקום אחד, היו חפצים שהיו מפוזרים בבתים של אחרים. אף הם נשאבו ממקום המְצָאָם והתגלגלו אל עמקי האדמה, שאליה נבלעו קרח ועדתו.

נאמר "ופצתה האדמה את פיה". לא 'פתחה' אלא פצתה' לשון דבור. ה' עשה נס והאדמה פצתה את פיה והחלה להשמיע קול ולספר לעם ישראל מה קורה לקרח ועדתו, איך הם נבלעים בתוכה, איך הם נכנסים לגיהנם ונופלים ויורדים עד למדור השישי בשאול.

אומר ה"תוספות יום טוב": בדרך כלל, כשיש ארוע מיוחד. הבריות מתקבצים סביבו בסקרנות, לראות מקרוב את התרחשות. והנה במקרה של קרח ועדתו שנבלעו באדמה, ארע בדיוק להפך:

"וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֵיהֶם נָסוּ לְקִלְסָם" (פסוק לד). במקום להתקרב אל המקום ולצפות בו בסקרנות, הם נסו על נפשם. מדוע? כי הם שמעו את האדמה

כביאור טענתו ומחלוקתו של קרח א.פ.
בתחילת הפרשה נאמר: ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים ומדוע תתנשאו על קהל ה'. מפרש רש"י: ומדוע תתנשאו - אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחריך כהונה וכו'. ויש לעיין בלשון רש"י שפתח בלשון לקיחה (אם "לקחת"), וסיים בלשון ברירה (לא היה לך "לברר"), דלכאורה יכל לנקוט שניהם בלשון אחד "אם לקחת אתה מלכות לא היה לך "ליתן" לאחריך כהונה, דלקיחה ונתינה עניינם אחד. או שיכל לומר: אם בררת לך מלכות לא היה לך לברר לאחריך כהונה. ושינוי הלשון אומר דרשני.

ויש לומר, דיש חילוק בין מלכות לכהונה, שבמלכות ונשיאות אם בן המלך או הנשיא אינם ראויים אינם יורשים את כתל המלכות והנשיאות, ורק אם הם ראויים לכך למלא את מקום אבותם הרי שהם קודמים לכל אדם. ולכן יוצדק במ לשון "לקיחה", כי מי שרוצה לזכות בהם צריך ליקחנה ולקנותה במידות טובות ובמעשים טובים. מה שאין כן הכהונה, לעולם היא הולכת ומתגלגלת מאב לבן ואפילו אין הבן ראוי, דכיון שנברר האב לכהונה שוב היא לא תזוז מזרעו לעולם, ולכן גבי כהונה נקט רש"י הלשון לא היה לך "לברר" לאחריך כהונה.

אבל קרח לא רצה לחלק בין אלו המעלות החלוקות בין כהונה למלכות, ואמר למשה אם "לקחת" אתה מלכות, דהיינו בלקיחה כזו שאם בניך אחריך לא יהיו ראויים לה לא יהיו מוחזקים בה (וכפי שאכן כך היה שבני משה לא שימשו אחריו), לא היה לך "לברר" לאחריך כהונה, דהיינו שגם בניו ובני בניו עד סוף כל הדורות יהיו כהנים בין ראויים ובין אינם ראויים. והטעם שלא רצה קרח לחלק ביניהם יובן על פי מאי דאיתא

בירושלמי פרק ה' דברכות הלכה ה' דשמואל סבר דהמשתמש בכהנים מעל, ויליף לה מכלי הקדש, שהכלים קדש והכהונה קדש מה המשתמש בכלים מעל אף המשתמש בכהנים מעל. אמנם אין הלכה זו מוסכמת ופליגי הפוסקים אם הלכה בזה כשמואל או לא (עיין אורח חיים סימן קכ"ח סעיף מ"ה ובט"ז שם סעיף קטן ל"ט). וכתב בכבוד חכמים (בביאורו לירושלמי) דטעם המחלוקת היא, דמאן דסבר דמעל ואין הכהן יכול למחול על כבודו היינו משום דמעיקרא הוברר שבט לוי לקדושת כהונה ולחלקו

ענק רוח שאין חקר לגדולתו רבינו יהודה אסאד זיע"א - לרגל כ"ג סיון יום הסתלקותו עובדות מיוחדות ממו"ר הרב דב קוק שליט"א במעלת קריאת סיפור חייו של המהר"י אסאד זיע"א (מאת הרב יקותיאל אוהב ציון שליט"א)

כ"ג סיון הוא יום פטירתו של הגאון הצדיק רבינו יהודה אסאד זצ"ל, אשר חי ופעל לפני 200 שנה לערך, כבר מצעירותו הרביץ תורה לעדרים, ושפט את ישראל בעוז ותעצומות, נלחם במתחדשים המבקשים לעשות שינוי כלשהו בדרך היהדות, ושמר על גחלת הקודש בקהילות הגדולות, חיבר את הספר "יהודה יעלה" המכיל 900 תשובות עמוקות בכל שטחי התורה.

עם כל הגאונות המיוחדות בתורה, היה מהר"י אסאד בעל רגש גדול מאד, מלא רחמים וחמלה על אביונים ואומללים, את לחמו ובגדיו נתן לאחרים, ושמח ברעבונו, אם רק על ידי זה השלים האומלל את חסרונו.

לפני כשנתיים ביקש מו"ר הרב דב קוק שליט"א כי ידפיסו מחדש את הספר הנפלא "אריאל" על רבי יהודה אסאד זצוק"ל, ספר שנכתב בידי י. בן צבי - סופר נפלא אומן רגש וכתובה.

חתנו של מו"ר הרב שליט"א, הרב רפאל קוק מיד נרתם למשימה והוציא זאת שוב לאור בהוצאת "קברי האמוראים בעיה"ק טבריה". כאשר קיבל מו"ר הרב דב קוק שליט"א את הספרים החדשים מיד חתנו, מיד ברך ברכת שהחינו, ומאז ועד היום הרב נוהג לחלק ספרים אלו לבאים בשערי.

באותה הזדמנות התבטא מו"ר הרב שליט"א ואמר, כי יש צד שהזכות לתת ספר כזה הוא גבוה מספר תורה, מחמת שאם לא מתחזקים מספר תורה נשארים רק בעשיית המצוה בלבד, אבל בספר זה אין מי שיקרא את הספר הזה ולא יחזור בתשובה.

והמשיך וסיפר מו"ר הרב שליט"א כי את הספר הזה קרא בערך כעשרים פעם בכל פעם מילה במילה, ובכל פעם ירדו לו דמעות!

וכך כתב הרב בפתיחת הספר...

זה הספר סוחט דמעות גם מתוך לב אבן... ויש בו כח תשובה עדין עד דכדוכה של נפש - לטיבותא, הרי כאן "עולם" של ענק רוח שאין חקר לגדולתו.

בהזדמנות מסויימת כאשר הגיע הגאון הרב משה מרדכי קארפ שליט"א אל מעונו של מו"ר הרב דב קוק שליט"א ולאחר נידון הלכתי בדיני ברכת האילנות, ביקש הגרמ"מ קארפ ברכה מיוחדת לאחד מתלמידיו. מו"ר הרב שליט"א הוציא את הספר "אריאל" והגיש לגרמ"מ קארפ ויעץ שאותו בחור יקרא בספר את סיפור חייו של המהר"י אסאד ולומר 'אני עכשיו קורא עליו, ויהי רצון שיהיה לי בזכותו רפואה כך וכך', ובהמשך הוסיף מו"ר הרב שליט"א ואמר שלפני קריאת הסיפור לומר 'בזכות רבי יהודה אסאד אני מבקש רפואה שלמה' וכך בכל פעם לקרוא אחד מהסיפורים על מהר"י אסאד וכאשר מקיימים זאת, באותם הרגעים זוכים להיות מושפעים מרבי יהודה אסאד, ובכך ימשך שפע של רפואה.

כמו כן, לאחרונה אברך שנכשל בעבירות חמורות השייכות לסדר "קדשים", שלח מכתב למו"ר הרב שליט"א בו הוא מבקש תיקון למעשיו, וגם עצה טובה כדי שלא ישוב לכסלה עוד.

לאחר קריאת המכתב, אמר מו"ר הרב שליט"א, שכאשר "עולם הרגש" של האדם ריק מתוכו, הוא מגיע לידי עבירה, כי היצר מפתחו למלאת את החלל בסיפוק מדומה של עבירה, ועל ידי קריאה בסיפורי צדיקים יש מילוי אמתי לחלל הנפער בעולם הרגש...

ועל כן שלח לו מו"ר הרב שליט"א את הספר "אריאל", והוסיף וכתב לו בהקדשה: לכבוד האברך החפץ בתיקון מעשיו, זה ספר שכולו רגש והוא פלא גדול ממש, וגם מונע עבירות, חייבים לקרוא ולהתרגש. זכותו תגן עלינו ועליכם ועל כל ישראל.

הגאון הגדול רבנו יהודה אסאד נולד בעיר אסוד שבהונגריה בשנת תקנ"ד. הוא למד בישיבתו של מהר"ם בנעט, גדול רבני מורביה (צ"ה) ובהמשך שימש כדיין בעיר סרדהל (סערדאהל, כיום דוניאסקה סטרדה דרום סלובקיה). העיר שכנה במחוז פרשבורג (היום ברטיסלבה), והתקיימה בה קהילה גדולה וחשובה במשך מאות שנים, עד השואה הארורה בה נרצחו כל יהודיה שהיוו כמחצית מתושבי העיר. מאוחר יותר שימש רבינו במשך כמה שנים כרב בכמה עיירות, ובשנת תרי"ד שב לסרדהל ושימש כרבה במשך כשתיים עשרה שנה, עד לפטירתו בשנת תרכ"ו לפני קנ"ב שנים. הוא הקים בה ישיבה גדולה והפך את העיר לתל תלפיות, עד שסהרדל נחשבה מהקהילות החשובות בהונגריה. רבנו הוערך מאוד ע"י רבני דורו: בן דורו המבוגר ממנו, רבנו החתם סופר, כתב עליו שהוא 'למדן מופלג ואיש צדיק תמים, ונפלאתי מאוד על עוצם בקיאותו וחריפותו', בעל 'שואל ומשיב' רבי יוסף שאול הלוי נתנזון כינה אותו 'הגאון הגדול צדיק יסוד עולם', ר"ח הברשטס מצאנו קרא לו 'מופת הדור', וגאון גליציה רבי שלמה קלוגר כתב אחרי פטירתו שהוא 'האיר פני תבל באור תורתו, ועל ישראל זרח אור שמשו'. בין השאר היה רבנו מגדולי המשיבים בדורו, והשיב אלפי תשובות גדושות חריפות ובקיאות יוצאות מהכלל לשואלים מקרוב ומרחוק. רבנו שמר העתקים של חלק מתשובותיו, ומהם הכין לדפוס בנו וממלא מקומו, רבי אהרון שמואל אסאד ששימש כרב העיר במשך ל"ט שנים, את שו"ת מהרי"א 'יהודה יעלה', הכולל 884 סימנים. החלק הראשון נדפס בלמברג תרל"ג והוא כלל את חלק או"ח (סט דפים, ריד סימנים) ואת חלק יו"ד (קמא דפים, שפז סימנים), והחלק השני הקטן יותר נדפס בפרשבורג תר"מ והוא כלל את התשובות בענייני אה"ע וחומ"מ (קיא דפים, רפג סימנים; בימינו נפוץ דפוס הצילום שנעשה בניו יורק תשכ"ה, בו כל הספר נמצא בכרך אחד). רבנו חיבר ספרים רבים אחרים, ביניהם נדפסו ע"י צאצאיו בשנת תרצ"א הספרים 'דברי מהרי"א' - חיידושי תורה ואגדה, ו'חיידושי מהרי"א' על מסכת כתובות, ועוד. גם כמה מתלמידיו הדפיסו ספרים ובהם מחידושויו, אולם רוב כתביו אבד.

(מתוך מבוא לשר"ת)

מתורתו של מהר"י אסאד

הנה מתחילה צריך אדם להאמין בהקב"ה באמונה פשוטה מבלי חקירה רק על ידי קבלת האבות, אבל אחר שמילא כרסו בלחם ובשר בלחמה של תורה, מותר לו להתעסק גם בחקירה, כדי שתהיה הכרתו בהבורא שלימה, ויגיע ע"י זה לאהבת השם, משא"כ ע"י אמונה פשוטה לא יגיע לדרגת אהבת השם, וזהו שאמר בתחילה צריך להיות עבודת האדם להקב"ה רק "שמע ישראל" היינו ע"י שמיעה וקבלה מהאבות, ואח"כ יבא גם למדרגת אהבת את ה' אלקיך, ע"י הכרתו את הבורא ע"י חקירה.

(השלמה לס' דברים מדברי מהרי"א)

*

שנינו באבות (פ"א מ"א): "אנטיגנוס איש סובו קבל משמעון הצדיק, הוא היה אומר: אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם".

לכאורה זה פלא מאוד דמצינו אצל יעקב אבינו ע"ה דנדר נדר להשי"ת (בראשית כח, כ-כא) "אם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בְּדַרְךְ הַזֶּה וְכו' וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד וּבִגְד לְלַבֵּשׁ וְשָׁבַתִי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, אִזּוּ יִהְיֶה ה' לִי לְאֱלֹהִים". דמשמע דאם לא יתן לו אלקים לחם לאכול וכו' אז לא יהיה לו ח"ו' לאלקים. ותמוה דיעקב אבינו היה במדרגה כעבד המשמש את הרב על מנת לקבל פרס?

ונראה לבאר דהנה אם יש להאדם כל טוב ולא יחסר לו כל מחמד נפשו ויוכל להתענג בכל תענוגי עולם השפל הזה כמעט שיוכל לבעוט וינטה רגלו ממעגלי יושר, כמו שכתוב " (דברים לב, טו) 'וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט' ואז 'מורא לא יעלה על ראשו' מפני בוראו יתברך, ולא יאמן בו כי יאמר בלבבו הלא 'כִּחְזִי וְעֵצָם יָדִי עֲשָׂה לִי אֶת הַחֵיִל הַזֶּה' (דברים ת, יז). אבל אם לא יוכל לשבוע נפשו מכל תענוגי עולם הזה, ואין לו הדברים ההכרחיים

דהיינו רק בגד ללבוש ולחם לאכול להחיות נפשו ואין לו שום מותרות, אז יכנע לבו ולא ירום לבבו כל כך לחטא נגד יוצרו. וזה היה מתפלל יעקב אבינו ע"ה שלא יתן הקב"ה כי אם רק הנצרך כדי להחיותו ואז ידע שה' יתברך יהיה לו לאלוקים תמיד ויאמן בו (ראה פ"י ויצא דברי מהר"א).

*

לקבל פרס וכו'. מצינו בגמ' סוטה דף י"ד "אל" הקב"ה למשה כלום אתה מבקש לכנס לארץ אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאילו עשית". ודברים אלו צריכים ביאור, דמשמע שמה רוצה לקבל שכר, וחלילה לחשוב על אותו צדיק כך, וזה פשוט שמה רבינו ע"ה ידע המשנה שלימה שלנו.

אלא יש לומר שהצדיקים עובדים את השי"ת מאהבה כשהם עושים איזה מצוה מבקשים מהשי"ת שכר עליה דהיינו שיהיה שכרם שיזדמן להם מצוה אחרת שעל זה כל מגמת פניהם, וכמו שאמר התנא "שכר מצוה מצוה", דהיינו שהשכר מצוה אחת יהיה מצוה אחרת. ולכן אמר הקב"ה שפיר למשה "כלום אתה מבקש לכנס לארץ" - כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, דהיינו לקיום המצוות בארץ, כבר רב טוב צפון לך, אלא מעלה אני עליך כאילו עשית. (ראה דברי מהר"א פ' ואתחנן)

*

איתא במשנה ברכות בפרק כיצד מברכין (מד, א) "השותה מים לצמא, אומר שהכל נהיה בדברו. ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות". ומבאר רבינו ז"ל המחלוקת התנאים, דהנה הלומד תורה לשמה, מכל דבור ודבור נברא מלאך אחד. וגם על ידי זה יזכה שיהיה בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כדכתיב באיוב (כב, כח) "וְתִגְדָּר אִמְרוּ יְיָם לְךָ". והנה התורה נמשלה למים, כדאיתא בגמרא בבא קמא (פב, א) אין מים אלא תורה שנאמר (ישעיהו נה, א) "הוֹי כָּל צִמְאֵ לְכוּ לַמַּיִם". וזהו שאמר התנא "השותה מים לצמאו", דהיינו שלומד תורה בחשק ולשמה, אומר "שהכל נהיה בדברו", דהיינו שיזכה שהקב"ה יקיים מה שיגזור. רבי טרפון אומר "בורא נפשות רבות", ר"ל שעל ידי למוד התורה הוא בורא נפשות רבות, פירוש דמכל דבור ודבור נברא מלאך אחד.

(ליקוטי מהר"א עה"ת)

*

כתיב בפרשת מטות (במדבר ל, א) "לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה". וקשה, הא אמר חדא זימנא "לא

יחל דברו", ואם כן פשיטא ד"כל היוצא מפיו יעשה". ונראה לבאר, דהנה בפרשת ואתחנן (דברים ו, ז) כתיב "וְדִבַּרְתָּ בְּךָ בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ" וכו', וקשה וכי אפשר לאדם שיעסוק כל ימיו בתורה, הא צריך גם כן לאכול ולפרנס את ביתו, כי אם אין קמח אין תורה. ומבאר זקני ז"ל דאיתא במפרשים כל מעשיך יהיו לשם שמים, פירוש גם אם אדם עוסק במשא ומתן יהיה כונתו שעושה זאת שיהיה לו כח לעסוק בתורה ולעשות מצות ה'. והנה אם אדם עושה כך אז הוא מושל ומלך על כל דיבור ודיבור, פירוש שכל מה שהוא אומר הקב"ה מקיים את דבריו. וזהו שאמר "לא יחל דברו" פירוש שלא יעשה דבריו חולין שכל מה שהוא דובר יהיה לשם שמים, ואז "ככל היוצא מפיו יעשה", פירוש יהיה מלך ומושל על כל דיבור ודיבור, והקב"ה יקיים ככל היוצא מפיו.

*

הנה אדם אשר כל מעשיו לשם שמים, דהיינו גם בעת עוסקו במקח וממכר ואכילה, ואין כוונתו רק לשם שמים, דהיינו שיהיה בכחו לעבוד את הבורא גם עניני חולין נחשבים בגדר מצוה, ואדם כזה יזכה למדרגת "צדיק מושל ביראת אלקים", דהיינו הקב"ה מקיים כל דבריו שמוציא מפיו כדאיתא בגמרא מועד קטן (טז, ב) "מי מושל בי צדיק". וזהו שאמרה התורה הקדושה (במדבר ל, א) "לֹא יַחַל דְּבָרוֹ", דהיינו שכל דבריו ועניניו לא יהיו חולין אלא לשם שמים, אז הקב"ה, כל היוצא מפיו יעשה. (דברי מהר"א על פ' מטות)

*

כתוב "טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הגלו" (קהלת ז, א). ומבאר רבינו זצוק"ל, דהנה לא לכל אדם מר הוא יום המות, כי לצדיק אשר לא עבר כל ימיו שום עבירה, וידוע שהוא מתוקן לחיי עולם הבא, ודאי יחפוץ ליום המות שעל ידי זה יגיע לחיים האמתיים, משא"כ רשע דואג מאד מיום המות. והנה ביום הולדו אין שום אדם יודע מה ילד יום, אם יפגע בו צרות קשות, או אם יזכה לחיים נעימים בשלוה, והוא דבר המוטל בספק אצל כל נולד בין צדיק בין רשע. נמצא לפי זה דלצדיק טוב יותר יום המות מיום הלידה שאז עדיין אינו יודע את העתיד לבא לפניו. וזהו שאמר "טוב שם משמן טוב", כדכתיב "ושמן על ראשך לא יחסר", אז גם טוב יום המות מיום הולדו, ומחכה ליום אחרון לראות בנועם ה'.

(דברי מהר"א על קהלת)

דבקות, ידיעה והתמדה בתורה

בשנת תרי"ג היה זה כאשר עזב רבנו את קהילתו בסעמניץ. בני הקהילה נפרדו מרבם האהוב בדמעות שלישי, אך לעומת זאת ערכו לו בני סערדאהעל קבלת פנים מפוארת וברוב הדר תוך הנפת דגלים ובתהלוכות שמחה של תינוקות של בית רבן. עובדה מופלאה המעידה על קדושתו של רבנו מסופרת על חגיגה זו: ראש הקהל שישב כל הזמן לצדו של רבנו הבחין פתאום שפניו התעגמו, וכאשר העיז ושאלו לפשר הדבר, השיבו רבנו בפשיטות: "היום הזה עבר עלי רובו בטרדות הנסיעה ובחגיגות קבלת הפנים ולא הספקתי ללמוד את כל שיעורי התדירים, והרי הנני מרגיש כאילו חסר לי אויר לנשימה"... והיה זה אחת הדוגמאות שאפיינו את דבקותו והתמדתו בתורה.

*

תלמידיו של רבנו היו מפליאים את סדר הלימודים בישיבתו, כי חוץ מן השעורים במסכת הקבועה, הוכרחו התלמידים להתחייב ללמוד עוד מסכת לשם בקיאות, ורבנו שאח"כ היה בוחנם בעצמו במסכת זו, היה גם שואלם שאלות כגון: כמה פעמים מוזכר שמו של רבא או של אביי במסכת, או כמה תנאים וכמה אמוראים מוזכרים בה. (מובא

בספר "תפארת יוסף" להגה"ק רבי יוסף פרעסבורגער מתלמידיו הגדולים של רבנו)

*

ביטוי נפלא שהעיד על התמדתו הגדולה התבטא פעם רבנו גם לעת זקנתו וכאשר שח על מעללי הרפורמים, אמר: "בבית-דין של מעלה לא יתבעו מהללו רק על מעשה תעוטיהם, אלא גם על הביטול תורה שגרמו לי".

(מפי הגאון רבי דוד יונגרייז)

המשך מעמ' 1

נמצינו למדים, שיש סברא שהמלכות אם היא איננה משבט יהודה אינה חמורה כל כך כנגד מלכות הבאה מיהודה שחומרתה גדולה ואינה ניתנת למחילה, וכן נפקא מינה נוספת, שהמשכת המלכות לדורות עולם היא רק במלכות משבט יהודה דכתיב ביה (תהלים פט, לו) זרעו לעולם יהיה, בין ראויים לה ובין אינם ראויים.

ומעתה נחזור לדברי קרח שאמר אם לקחת אתה מלכות, דהיינו בלקיחה ולא בביריה משום שהרי אינך משבט יהודה, ובניך אחריך אם לא יהיו ראויים לא יזכו בה ולא יירשו גדולתך, לא היה לך לברור לאהרן אחיך את הכהונה במשמעות שלעולם בניו ובני בניו עד סוף כל הדורות יהיו כהנים בין יזכו לכהן או לא, משום ששבט לוי נבחר מתחילתו לקדושת הכהונה. ובהו סבר קרח לשיטתו, שהרי עיקר מחלוקתו נבעה מכך שמה רבינו גילח את כל שערו והניפו ככל שאר אחיו הלויים, והצורך לגילוח והכפרה היו לפי שבאו כפרה על הבכורות כפי שפירש ר"י בתחילת פרשת בהעלותך על הפסוק והעבירו תער על כל בשרם, בשם רבי משה הדרשן.

של מקום, ומאן דסבר דאינו מעל ויכול הכהן למחול היינו משום דסבר דלא נכנסו שבט לוי לקדושת כהונה אלא מחמת שנפסלו הבכורות בחטא העגל בעוד שהלויים לא חטאו, ולכן אין קדושתם חמורה כל כך ויכולים למחול.

והנה חז"ל במסכת יומא (כב, ב) אמרו, למה נענש שאול מפני שמחל על כבודו. וקשה, הרי היה מלך ובמלך כולי עלמא מודו שאין יכול למחול על כבודו ואין כבודו מחול, ואיך שאול שהיה כל כך חכם טעה בזה ועשה נגד הדין? ויש לומר, דסבר שדין זה לא נאמר אלא במלכים הבאים מיהודה או משבט יהודה שמתחילה הוברר אותו השבט לקדושת כתר מלכות, והקב"ה חלק לאותו שבט מכבודו המקודש, ומשום הכי אינו יכול למחול על כבודו שזה בעצם כביכול מחילה על כבוד שמים, אבל מלכות שאול שלא היה משבט יהודה לא היה כל כך חמור בעיניו, ובהו טעה שהואיל וסוף סוף בחר בו הקב"ה למלוכה אע"פ שלא היה זה אלא מפני תרעומתן של ישראל, מכל מקום היה לו דין מלך גמור ולא לאפשר למחול על כבודו, ולקיים שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך.

בפרשתנו מרומזת מצות ביקור חולים בפסוק (במדבר טז, כט) "וּפְקַדְתָּ כָּל הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם" כפי שדרשו בגמ' נדרים (לט, ב): רמז לביקור חולים מן התורה מנין, דכתיב "אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם". על כן נזכיר כאן מענין המצוה.

אבל למעשה הן מצוות דרבנן, וזהו כוונת הרמב"ם - כמהלך דברי הרמב"ן.

בספר 'יד הקטנה' (ח"ב, הלכות דעות פ"ה אות ח) כותב לבאר ש'ואהבת' היא מצוה כללית, ואין אנו יודעים מהם הפרטים הנכנסים תחתיה, ולולי שאמרו חז"ל שמצוות אלו הם חסד ובאים תחת מצוה זו, לא היה עולה בדעתנו כן, וכגון: ניחום אבלים, אע"פ שהאדם מת - לא חלי ולא מרגיש - גילו רבנן שזהו חסד ולכן חשיב מדבריהם, אבל באמת היא מצוה דאורייתא. ולפי זה חידש שבכל מצוה כזו וכגון ביקור חולים, יש ב' מצוות, א' מצוה דרבנן שאמרו שביקור חולים הוא חסד; ב' מצוה דאורייתא של 'ואהבת' שביקור חולים באה תחתיה.

ויש לעיין בדבריו, וכי לולי דבריהם לא הוי ידעינן שיש לבקר חולים, ומה חידוש הוא זה לבקר חולים, וגם בניחום אבלים הרי יש כאן גם חסד עם החיים וכמו שכתב הרמב"ם שם (ה"ז), וגם האומות הרי עושים כן, ואולי אחר שאמרה תורה מצוה זו וביארוה חז"ל למדו כן האומות בחינת 'אור לגויים' (ישעיהו מב, ו: מט, י), ויל"ע.

הגר"ח קניבסקי חידש (דרך אמונה' תרומות פ"ג ה"כ ביאור ההלכה ד"ה שנאמר מכל, וב'אורחות יושר' אות ג) שמצות 'ואהבת' שהיא מצות חסד כללית אין בה חיוב אלא כפי יכולת האדם אם אינו טרוד לפרנסתו או דבר אחר, אך כאשר אמרו חז"ל שכלול בה מצות ביקור חולים - הם נתנו תוקף למצות ביקור חולים כמו כל מצוות דרבנן כגון נר חנוכה וכדומה שאין אדם יכול להיפטר ממנה מכיון שהוא טרוד וכיוצא"ב; אלא שאם יש אחרים המסייעים לחולה הוא אינו מחויב בה.

ב'שו"ת רבי עזריאל הילדסהיימר' (ח"א או"ח סי' קיג, ד"ה ועד ספקתי) כתב: 'והא דקאמר (הרמב"ם שם) ואהבת וכו' - לרווחא דמילתא אמרה ובדרך מוסר'. והוא דבר פלא, שהרי כבר הבאנו לשונו של הרמב"ם בשורשים שם, ומפורש בדבריו שלא כן.

לסיכום - ישנן שלוש דעות עיקריות: דעת המהרי"ץ חיות והנצי"ב (ע"פ הרמב"ן) - שמצות ביקור חולים היא מצוה דרבנן המסתעפת מכלל המצוה דאורייתא; דעת ה'יד הקטנה' - שיש בה מ"ע דאורייתא ומ"ע דרבנן; דעת הגר"ח קניבסקי - שיש גברי חיוב שונים בין החיוב דאורייתא לחיוב דרבנן, והמצוה דרבנן שבה מחייבת יותר; דעת הגר"ע הילדסהיימר שכוונת הרמב"ם היא ע"ד המוסר והמצוה היא דרבנן.

כתב הרמב"ם (הלי אבל פי"ד ה"א) וז"ל: "מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים וכו', ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם, הרי הן בכלל "ואהבת לרעך כמוך", כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אותן אתה - לאחיק בתורה ובמצות".

דברי הרמב"ם צריכים ביאור, היאך ניתן ליישב שמצוות אלו מדרבנן כאשר הן כלולות במצות עשה דאורייתא של 'ואהבת' - הלא אם כן הן מצוות דאורייתא ולא דרבנן. וכמה ביאורים נאמרו על זה באחרונים.

בספר 'מצבת משה' (לרבי משה בצלאל לוריא, אב"ד סוואלק, ווילנא תרפ"ד) כתב ליישב על פי כללי ה'יד מלאכי' (כנראה כוונתו לכללי הרמב"ם' כלל כ"ב) דפעמים שנכתב ברמב"ם 'דברי סופרים' והכוונה היא לדברים ש'חיובם מן התורה'.

ודבריו טעונים לימוד דמלבד מה שב'שורשים' (ספר המצוות' שורש שני) מבואר למעיין ברמב"ם שמצוות אלו הינן מצוות דרבנן כדבריו ב'משנה תורה' כאן - הרי לשון הרמב"ם היא: 'אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם', ולשון זו לא משתמעת לשתי פנים שאלו מצוות דרבנן ואע"פ כלולות בדאורייתא.

בשו"ת מהרי"ץ חיות (סי' ע) מבאר שדעת הרמב"ם דמצוות שאינן כתובות מפורש בקרא, רק נלמדות דרך דרש, אין הן מצוות מן התורה, אלא "דינם כפרטים הבאים מכלל הראשי, ואינם רק מדבריהם", וכן מבואר ב'קריית ספר' ברמב"ם שם, וכן מצאתי שכתב המאירי בספרו 'שבר גאון' (מאמר ב' פ"ט), והמעייין יראה שהם הן דברי הרמב"ם ב'שורשים' שם.

הנצי"ב מוואלוז'ין (העמק שאלה, שאלתא קלו אות ב) כותב כעין זה. הוא מציין לפירושו של הרמב"ן (ויקרא יט, ב) עה"פ "קדושים תהיו" שפירש שהיא מצוה כללית, כלומר - אחר שהתורה פרטה את האיסורים, כמו עריות ומאכלות אסורות, אמרה "קדושים תהיו", ותחת מצוה זו באים פרטים, כמו הרחקות גם בדברים המותרים, וגם חובת נטילת ידים וכיוצא"ב, ואע"פ שהם מדבריהם אך הם נכנסים תחת המצוה הכללית של "קדושים תהיו". וגם במצוות שבין אדם לחברו (גם אחר שפרטה "לא תגזול" וכדו') נאמר הכתוב "ועשית הישר והטוב" שהיא מצוה כללית, ותחת מצוה זו אמרו דין ד'בר מצרא' וכדומה, אע"פ שאלו הם הלכות דרבנן.

וכמו כן, מצות 'ואהבת' היא מצוה כללית ותחתיה באו פרטים,

המשך מעמ' 3 למטה

יהיו כהנים כמותו, ומשום הכי מצא קרח מקום לומר למשה שבדה זאת מליבו ואין זו דעת הקב"ה, לכך כשרצה הקב"ה להוכיח לדורות עולם שמה עשה הכל על פי ציוויו ולא בדה מליבו מאומה, הקדים רמז בני אהרן לרמז אהרן.

ובזה גם יובן מה שראינו שתיכף אחר מיתת קרח צוה הקב"ה שהמחנות שלהם יהיו ציפוי למזבח, כי הקריבוים לפני ה' ויקדשו וגו', וצריך טעם למה עשה הקב"ה האות דוקא במחנות ודוקא במזבח, וגם למה דוקא בפורענות זו רצה הקב"ה לעשות אות יותר משאר תרעומות? אלא ודאי כדי לרמוז להם שהכהונה היא כמו הכלים וכמו שהכלים קדש ויש בהם מעילה, אף הכהנים קדש ויש בהם מעילה, וזה אות כי נבחרו מתחילה אף ללא חטא העגל, והמחנות שהם הכלים יהיו ציפוי למזבח להעיד על הכהן העובד במזבח שקדושתו קדושת עולם. (מעובד מתוך ספר "זרע שמשון")

(ועיין סנהדרין דף קי ע"א שאשתו של קרח הסיתו מחמת הגילות, וכן איתא במדרש במדבר רבה פרשה יח אות ג, וכן פירש הרע"ב על המשנה בתחילת מסכת אבות אל תרבה שיחה עם האשה, עיין שם). ולפי זה שקדושת שבט לוי באה רק בשביל כפרת הבכורות ואינה חמורה וקדושה כל כך להיותה ירושה לעולם ולעולמי עולמים ללא הפסק, ולכן אמר W'משה: אם לקחת לך הכהונה באופן שאינו עובר לזרעך בכל מצב ובכל ענין, לא היה לך "לברור" לאחיק כהונה, שהרי אף הוא לא התקדש ונעשה כהן, וכן שבט לוי נעשו לויים, רק מחמת כפרת הבכורות ושוב אינה קדושה עולמית.

ובזה יובן מדרש תמוה הובא בספר זרע בירך חלק ב על פרשה זו, ויוצא פרח רמז לפרחי כהונה בני אהרן, ויצץ ציץ זה אהרן וכו'. והקושיא מבוארת מאיליה למה הקדים את בני אהרן לאביהם. אלא לפי שמחלוקתו של קרח לא היתה אלא מחמת "שנברר" אהרן לקדושת עולם, דהיינו שאף בניו אחריו